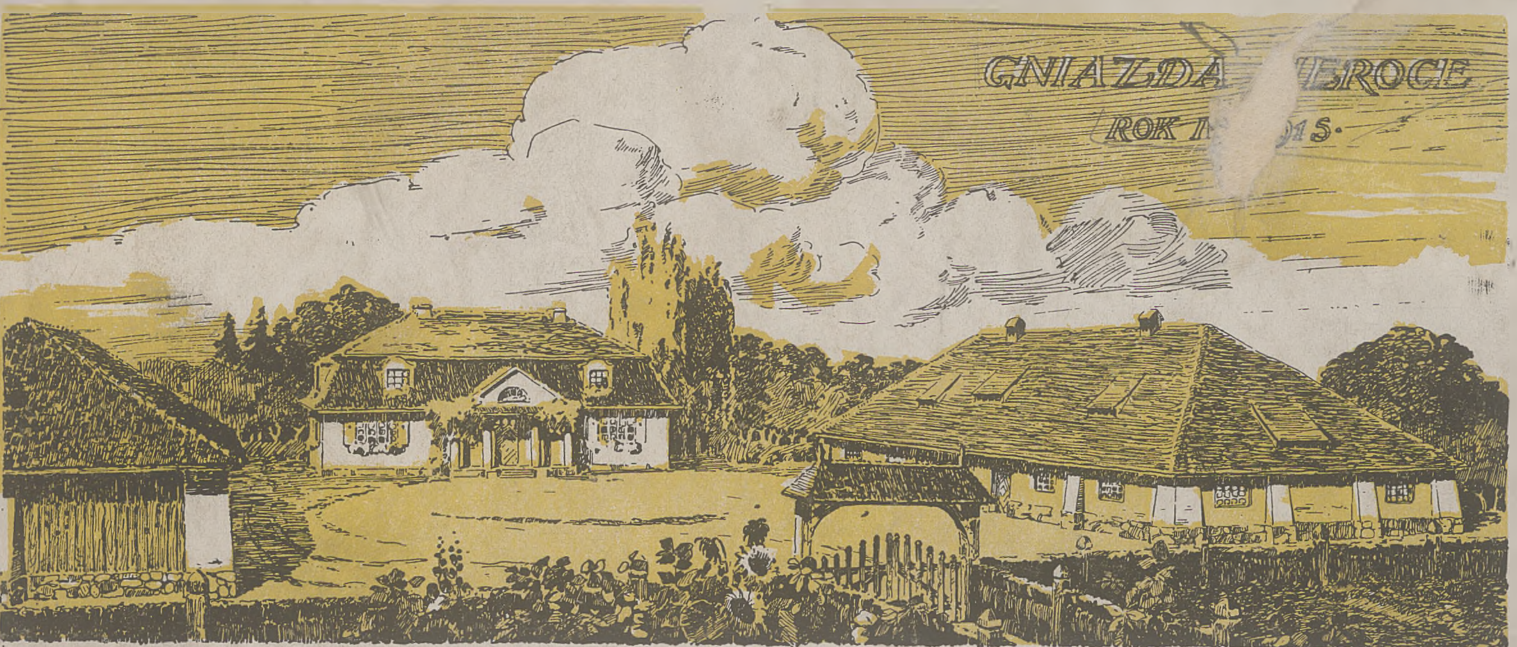

GNIAZDO SIEROCE „LEOSIN" W KORCZEWIE
FUNDACJI HR. OSTROWSKICH

Sprawozdanie za 1915 r.

Zarząd Główny, Rada Towarzystwa i Zarządy Gniazd.

Walne Zgromadzenie Członków T-wa Gn. S., odbyte w dniu 9/7 1915 r. w dowód wykazania wdzięczności za doznawaną stale od p. Stanisława Glezmera moralną i materjalną pomoc i opiekę, jednogłośnie postanowiło nadać Mu godność Prezesa Honorowego Towarzystwa i portret Jego powiesić w sali obrad Towarzystwa.

Sprawami Towarzystwa w sprawozdawczym 1915 r. zawiadywali członkowie powołani do Rady i Zarządu drogą wyborów Walnego Zgromadzenia i Kooptacyi.

Ukonstytułowano się w sposób następujący:

Zarząd Główny:

Członkowie z wyboru:

Stanisław Glezmer — Prezes honorowy.
Zygmunt Chamiec — Prezes.
Hr. Helena Ostrowska — Wice-Prezes I.
Wilhelm Meylert — Wice-Prezes II.
Kazimierz Jeżewski — Dyrektor zarządzający.
D-r Stefan Gaszyński — Sekretarz.
Henryk Ohrt — Skarbnik.
Kazimierz Koralewski.
Ks. Wacław Bliziński.
Mec. Leon Papieski.
Jan Pawłowicz.

Członkowie kooptowani:

Bronisław Krakowski — Wice-Dyrektor.
Mec. Apolinary Kostro — Radca prawny.
Halina Raniecka—Przewodnicząca Wydz. Wychowawczego
Zofja Chamcowa.
Prof. Wiktoryn Zieliński.
Hr. Krystyn Ostrowski.

Rada Towarzystwa:

Redaktor Konrad Ochowicz — Prezes.
Juljan Vetter z Lublina — Wice-Prezes.
Ks. Pastor Juljusz Bursche.
Inż. Władysław Przanowski.
Bolesław Jankowski, który z ramienia Rady bywał stale na zebraniach Zarządu i pełnił łaskawie kontrolę rachunkowości Towarzystwa.

Kontrolę rachunkowości Gniazd prowadziło bezpłatnie Biuro Rachunkowe Centralnego Towarzystwa Rolniczego.

Skład Zarządów Gniazd Sierocych:

I. W Koziarówce: Bolesław Kucharski — Przewodniczący
Adolf Kowalczewski — Wice-Przewodniczący.
Ks. Józef Trybulski.

II. Im. Jana Glezmera w Tursku:
Adolf Kowalczewski — Przewodniczący
Bolesław Kucharski — Wice-Przewodniczący.
Ks. Józef Trybulski.

III. Im. Wandy Glezmerowej w Marjanowie:
Stanisław Holcman — Przewodniczący.
p. Gutowski — Wice-Przewodniczący.
Ks. Wacław Zienkowski.

IV. „Gabrynin“ w Puczycach:
D-r. Stanisław Nasiłowski — Przewodniczący.
Piotr Maderski — Wice-Przewodniczący.
Ks. Józef Kocięcki.

V. Ewangelickie w Banioszce:
Do czasu reorganizacji zarządu sprawami Gniazda w charakterze głównego opiekuna zarządza p. Władysław Wilczyński.

VI. Im. Leosia Hr. Ostrowskiego w Korczewie:
Ks. W. Kamieński — Przewodniczący.
Tadeusz Surdykowski — Wice-Przewodniczący.
p. Samborska z Korczewa.

VII. W Radzyniu: Bronisławowa Szlubowska — Przewodnicząca.
Ks. Kan. Tadeusz Osiński — Wice-Przewodniczący.
Ks. Karol Wajszczuk.
Inż. Eustachy Ostrowski.

Pozatem do Zarządu każdego Gniazda Sierocego należą jego fundatorowie i dyrektor zarządzający Towarzystwa.

SPRAWOZDANIE
z działalności
TOW. GNIAZD SIEROCYCH
za 1915 r.

Rok 1915 okazał się pod względem materjalnym o wiele gorszym dla Gniazd Sierocych, niźli jego poprzednik: ciągłe rekwizycye inwentarza i niszczenie zboża przez ustępujące wojska, a w Radzyniu przemarsz pędzonej do Rosyi ludności z żywym inwentarzem przyczyniły duże i dotychczas niepowetowane straty i pośrednio wpłynęły ujemnie na dalszy gospodarczy rozwój Gniazd.

Szczęśliwym zbiegiem okoliczności nikt z członków rodziny poszczególnych Gniazd nie ucierpiał, choć prawie wszyscy wytrwali na stanowisku, dosłownie wśród kul i kartaczy

Z Sochaczewskiego Gniazda Sierocego im. Wandy Glezmerowej, przez czas długich kilku miesięcy będącego stale na tyłach armii rosyjskiej, trzykrotnie siłą usuwano wszystkich. Matkę Gniazda z dziewczętami i najmłodszą dzieciarnią zatrzymaliśmy w Warszawie, — Ojciec zaś z chłopcami wracali za każdym razem natychmiast, aby bronić — o ile się dało — dobytku Gniazda.

Inwentarz żywy zabrano za marną zapłatą, zboże częścią zniszczyły trujące gazy, częścią wytratowano, zarówno jak i trzymorgową szkółkę drzew owocowych, wśród której obozowały wojska...

Połamano także i zniszczono blizko pół tysiąca drzew w sadzie.

W oczekiwaniu najsilniejszych walk nad Bugiem, przewieźliśmy również do Warszawy obydwie Matki, dziewczęta i najmłodszą dziatwę Gniazd Sierocych z Korczewa i Puczyc; Ojcowie i chłopcy zostali na posterunku.

W Korczewie kula armatnia przebiła dach, zdruzgotała łóżko w sypialni i rozwaliła piec chlebowy. Chłopcy z całą rodziną zastępcy, będącego na wojnie Ojca Gniazda, przez czas gorącego ostrzeliwania budynków przebyli w zawczasu przygotowanem w ziemi głębokiem schronisku, skąd wybiegali tylko, aby napoić i nakarmić ocalałe krowy i trzodę. Siłą zabrano nam tu jeno przewyborne 3 konie.

Ocalały również budynki, wykupione za rubla...

Gorące takoż chwile przechodziliśmy **w Puczycach.** Sąsiadująca o pół kilometra wieś Zaburze została spalona doszczętnie. Nas uratowało położenie

budynków poza górą i laskiem. Przez dwa dni trwała tu strzelanina. Pola zryto okopami. Przygotowane ziemne schronisko w lesie zamieniono na stację opatrunkową. Wobec kategorycznej odmowy mieszkańców, ustąpienia z Gniazda, zamknięto wszystkich w piwnicy pod drewnianym domem i nie pozwolono wcale wychodzić. Z pogromu ocalała część trzody i drobiu, wypuszczonego samopas do lasu. Zabrano krowy, zabrano konie, wozy i uprząż.

Ewangelickie Gniazdo w Banioszce pod Górą Kalwaryą przechodziło ciężkie perypetye nietylko podczas samej walki pod Gniazdem, ale przez cały czas wojny od chwili jej wybuchu. Kilkakrotnie bowiem ewakuowano mieszkańców Gniazda, jako ewangelików; z trudem dało się ich utrzymać i z powrotem do Gniazda sprowadzić. Straciliśmy konie, zarodową trzodę; wyniszczono dużo drobiu. Tuż przed domem, na łąkach i pastwiskach, wzdłuż szosy od Góry do Piaseczna, odbywała się walka, skąd rannych przynoszono do Gniazda. W ratunku dopomagali mieszkańcy Gniazda. Kilkadziesiąt osób z sąsiednich domostw wraz z dobytkiem dłuższy czas przebywało w zabudowaniach Gniazda, które, wsunięte nieco w las, niewiele ucierpiały od strzałów.

Gniazdo w Radzyniu, leżące na szlaku z Dęblina i Puław do Brześcia, zostało doszczętnie prawie ogołocone z inwentarzy, zapasów i krestencyi. Czego nie zabrały wojska, zniszczyły popasami inwentarzy tłumy ludu, pędzonego do Rosyi.

Budynki i urządzenie wewnętrzne domu ocalały dzięki temu, że zajmowane były kolejno przez starszyznę wojsk różnej narodowości.

Najmniej stosunkowo ucierpiały **Gniazda w Tursku i Koziarówce,** w Ziemi Sandomierskiej, między Osiekiem a Połańcem. Popalone tylko zostały doszczętnie ogrodzenia i płoty, zabrano trochę zboża i paszy.

Komisya szacunkowa straty Turska 1914 i 1915 r. oceniła na trzy tysiące rubli z górą, — Koziarówki zaś, na blizko półtora tysiąca.

Gniazda nie przerwały swej działalności.

Pomimo wszystko żadne z Gniazd ani na chwilę nie przerwało swej działalności, ani z placu nie ustąpiło, dając często przykład sąsiadom chłopom trwania na stanowisku. To spełnienie trudnego obowiązku do pewnego stopnia dumą napawało Gnieździaków i bardziej zacieśniło węzły łączności ich z domem i dobytkiem, który często z narażeniem własnego życia bronili od upadku.

Niesienie pomocy rannym w Banioszce podczas gromu armat i brzęku wypadających szyb, i po wielokroć inne a podobne chwile, głęboko wryły się w serca i pamięć młodzieży, przyjmującej czynny współudział w tych historycznych zapasach o istnienie i przyszłość.

Wojna zacieśniła więzy łączności mieszkańców Gniazd.

Trudne, nieraz tragiczne losy, przeżywane razem, ogromnie zacieśniły więzy wspólnoty sierocej rodziny każdego z Gniazd i zespoliły je silniej bodaj, niżby to zdołały uczynić długie lata normalnych warunków życia pod pogodnym dachem domu Gniazda.

Najlepiej o sile przywiązania dziatwy do Gniazd swoich przekonać się można z listów, pisanych przez młodzież, będącą już poza domem, w szkołach zawodowych, do Rodziców i do Rodzeństwa Gniazda. Proste są one i szczere, tętnią serdecznością i tęsknotą i cieszą się nadzieją, kiedy wolno będzie ich autorom przyjechać do domu na krótkie wakacye i święta.

Stanowczo, takiego zespolenia się wychowańców z domem, jakie widać w Gniazdach, nie da się wyrobić w żadnym innego rodzaju zakładzie.

Ilość wychowańców T-wa Gniazd w 1915 r.

W sprawozdawczym 1915 roku pod opieką T-wa było w Gniazdach Sierocych 117 dziatwy, a na R-ku zawodowego kształcenia Gnieździaków 19. Osobnym rachunkiem objęte są 163 dzieci w Schronisku, z racyi wojny powołanem do życia przez T-wo Gniazd Sierocych, a prowadzonem autonomicznie. W Bursie znów i Warsztatach T-wa Gniazd Sierocych poza Gnieździakami mieliśmy 50 wychowańców.

Nauka elementarna.

Na miejsce najstarszego wychowańca, który do szkół zawodowych wychodzi z Gniazda po ukończeniu 16—17 lat życia, do Gniazda przyjmowany jest nowy 5—6 letni sierota. Uczyć się on zaczyna od 8-go roku. Normalnie systematyczna nauka w Gnieździe prowadzoną będzie tylko przez miesiące zimowe, gdyż latem niema czasu na nią. Z uwagi jednak, że w pierwszym organizacyjnym okresie do Gniazda przyjmowane są dzieci starsze, lat 14, 13, 12 i t. d., z konieczności trzeba poświęcić dla nich na naukę więcej czasu, aby mogli we właściwym wieku iść do szkół zawodowych.

Zawodowa nauka.

Na R-ku zawodowej nauki mamy obecnie 19 dziatwy, w tem 5 dziewcząt i 14 chłopców. Dziewczęta (*Janka Małecka*, *Felcia Porzuczkówna*, *Leosia Pianowska*, *Marta Skatikat* i *Stasia Czapska*) są w szkole warzywnictwa i gospodarstwa kobiecego w Życzynie pod Dęblinem u p-ny Leszczyńskiej. Na Boże Narodzenie pierwsze cztery wrócą do domu, piąta zostanie w szkole jeszcze na drugi rok.

Z chłopców: 5 ukończyło w końcu czerwca 1916 r. szkołę rolniczą w Liskowie u ks. Blizińskiego. Jeden z nich, *Piotr Suszycki* bardziej zdolny i najlepiej przygotowany, kształcić się ma wyżej. Drugi — *Aleksander Tobota* dostanie taką praktykę, aby wyrobić z niego urzędnika gospodarczego, trzej inni: *Wiktor Świtalski*, *Janek Sas* i *Karol Reński* odbędą dłuższą, bardzo surową praktykę u prof. Moszczeńskiego w Broniszach i u p. Ryxa w Ołtarzewie później projektuje się praktykę w najlepszych gospodarstwach chłopskich na Morawach; z czasem może obejmą nowe Gniazda w charakterze opiekunów-gospodarzy.

Szósty uczeń szkoły Liskowskiej, *Stasiek Staręga*, pozostanie w szkole jeszcze rok następny, aby lepiej przyswoił sobie wykładane nauki. Wakacye spędza on w Liskowie w mleczarni spółkowej, jako płatny praktykant. Czterech

chłopców mamy na praktyce ogrodniczej: *Mieczysław Kostecki* i *Stanisław Ozimek* w Żbikowie w firmie B-ci Hoserów, *Augustyn Władymirski* u p. Girdwoynia w Ołtarzewie i *Henryk Mejer* w Rudzie u hr. Starzeńskiego. *Zygmunt Ząbek* odbywa praktykę krawiecką w pierwszorzędnej firmie p. Zaremby. *Stanisław Latoszek* kończy praktykę ślusarką. *Michał Dudziński* ma już dwa lata takiejże praktyki. *Wacław Welczer* od Grudnia 1915 r. w charakterze instruktora tkackiego prowadzi warsztat w Gnieździe na swój własny rachunek.

Rzemieślnicy projektują sobie, że w przyszłości założą warsztaty wytwórcze na wsi w sąsiedztwie Gniazd.

Z najdzielniejszych ogrodników i rolników przygotujemy sobie w przyszłości opiekunów-gospodarzy Gniazd nowych.

Główne wytyczne wychowania.

Na religijną stronę w wychowaniu i życiu Gniazd zwrócona jest bardzo pilna uwaga.

Jedną z wytycznych linij — jest wychowywanie dzieci **praktycznie,** aby w późniejszem życiu Gnieździaki umieli dać radę nietylko sobie, ale aby i bliźniemu umieli podać pomocną rękę tak ochotnie, jak serdeczną opieką Towarzystwo otacza dzisiaj swoich wychowańców w imię Kościoła i Ojczyzny.

Że w praktycznem wykonaniu programu praca idzie drogą właściwą, świadczą fakta: Najpoważniejsi gospodarze we wsi zamawiają sobie w Gniazdach dziewczęta na synowe i radzi kumają się z Rodzicami Gniazda. Samoistni już młodzi gospodarze, z dziada pradziada, proszą o pozwolenie starania się o względy Gnieździanek, że to mają one dobre wychowanie, że są „uczone“ na książce, że szyć i haftować potrafią, że dobrze gotować umieją, i że ani w chacie, ani w polu, ani w ogrodzie nie lękają się żadnej pracy.

To są wymowne dowody przystosowania się Gniazd do warunków życia wśród ludu. Z każdym rokiem **rośnie wpływ Gniazda na otoczenie.** Wzmocni się on jeszcze, kiedy Gniazdo wśród chłopskich chat mieć będzie swoich synów i córy.

Schronisko dla dzieci ofiar wojny i Bursa z Warsztatami.

Stojąc wytrwale w obronie **rodzinnego zespołu** mieszkańców Gniazda T-wo nie zgodziło się mimo usilnych postronnych nagabywań — narzucać Gniazdom większą liczbę dziatwy, niżby ją mogła zasymilować rodzina Gniazda. Rozumiejąc jednak, że w tak anormalnych warunkach życia całego Kraju i Towarzystwo Gniazd musi pracę swoją rozszerzyć i przystosować do najpilniejszych potrzeb chwili, utworzyliśmy pod egidą T-wa dwie osobne sieroce organizacye, całkowicie autonomiczne, przeznaczone przedewszystkiem dla dzieci ofiar wojny.

Jedną z nich jest **Schronisko dla dzieci ofiar wojny,** utworzone początkowo na Brackiej, mające dzisiaj pod opieką 163 dziatwy. Sprawozdanie Komitet Schroniska poda osobno Instytucya ta prawdopodobnie przekształcona zostanie na instytucyę stałą, i zupełnie będzie wyodrębniona.

Druga instytucya, przez nas zapoczątkowana, **Warsztaty Wychowawcze i Bursa** Gniazd Sierocych, niestety musiała być zlikwidowana dla braku środ-

ków materyalnych. Tworząc ją, mieliśmy zapewnione fundusze z Petersburga Wobec odcięcia tego źródła z chwilą wyczerpania się uzyskanych ad hoc funduszów zdecydowaliśmy się na zamknięcie Bursy i Warsztatów, salwując kapitał zakładowy poszczególnych Gniazd Sierocych. Wychowańców warsztatów rozmieściliśmy po prywatnych warsztatach i zapewniliśmy im utrzymanie.

Plany na przyszłość.

Cały dotychczasowy okres działalności należy uważać jako czas próby i doświadczeń. Mamy za sobą już teraz doświadczenie, mamy już pewien dorobek i cyfry, świadczące, że sprawa Gniazd nietylko jest dobrą i słuszną, ale i pod względem rachunkowym korzystnie bardzo wytrzymuje porównanie z systemem innych zakładów wychowawczych, przeznaczonych dla **zupełnych sierot, którym dać trzeba całkowite utrzymanie i wychowanie**.

Wobec podniesienia się kosztów urządzenia gospodarstwa, kapitał fundacyjny Gniazda z 30 tysięcy prawdopodobnie wzrośnie do 35000 rb. Przy oprocentowaniu 6 od sta uczyni to roczny wydatek na każde z piętnaściorga dziatwy Gniazda około 140 rb

Żadna inna instytucya nie będzie mogła taniej wychowywać sierot.

Dlatego też z całem już przekonaniem dążyć będziemy do ukrajowienia sprawy, a przedewszystkiem do stworzenia „Ogniska Gniazd Sierocych“, gdzie w kilkunastu wzorowych Gniazdach urabiać się mają nowi opiekunowie — gospodarze i gdzie z czasem powstaną własne zawodowe szkoły z pierszeństwem dla Gnieździaków.

PROTOKÓŁ

Posiedzenia Rady Towarzystwa—Komisji Rewizyjnej.

Wybrana na Ogólnem Zebraniu, odbytem w dniu 7-go kwietnia 1915 r. Rada Towarzystwa, spełniając w myśl § 21 Statutu obowiązki Komisji Rewizyjnej, sprawdziła na posiedzeniu, odbytem w dniu 20 lipca 1916 r, przedstawiony przez Zarząd Bilans na dzień 31 grudnia 1915 roku, w ogólnej sumie 210520.71 oraz rachunek Dochodów i Wydatków za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1915 r., i znalazła wszystkie pozycje zgodne z księgą Główną oraz z odnośymi dokumentami.

Szczegółowa rachunkowość Gniazd jest prowadzoną dla każdego Gniazda oddzielnie podług systemu, przyjętego przez Biuro Rachunkowe Rolnicze przy C. T, R. pod łaskawą kontrolą oraz kierownictwem tegoż Biura.

W celu systematycznego w ciągu roku kontrolowania rachunków Towarzystwa, Rada delegowała Członka swego p. Bolesława Jankowskiego, który stale co miesiąc sprawdzał wszystkie rachunki i stan kasy.

Ogólna rachunkowość Towarzystwa jest prowadzona systemem podwójnej buchalterji bardzo szczegółowo i przejrzyście przez buchalterję Towarzystwa co Rada z przyjemnością stwierdza.

Sprawozdanie z działalności Schroniska dla sierot — ofiar wojny oraz Warsztatów Wychowawczych i Bursy przyjęto do wiadomości, jako instytucji autonomicznych.

Budżet Towarzystwa na 1916 r. w sumie rub. 34929.51, Rada przedstawia ogólnemu Zebraniu do zatwierdzenia.

Podpisy: *Konrad Olchowicz.*
B. Jankowski.

Bilans Towarzystwa

AKTYWA. na d. 31 Gru

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Gniazdo „Jana" w Tursku:						
Ziemia (10000 rb. patrz str. 16) . .			—	—		
Zabudowania (więcej 2000 rb. patrz str. 16)			7194	41		
Urządzenie			6989	02		
Inwentura polna	105	—				
Zapasy	1274	69				
Kasa gniazda	696	23				
Wierzytelności	476	02				
Udział w sklepie spożywczym . . .	10	—				
Wydatki tyczące się 1916 r.	39	58				
10⁰/₀ strat wojennych zapisane jako aktywa	140	43	2741	95		
Pozostałe 90⁰/₀ strat wojennych . .	1263	87				
Koszt zaprowadzenia gospodarstwa .	3407	87	4671	74	21597	12
Gniazdo „Gabrynin" w Puczycach:						
Ziemia			8000	—		
Zabudowania			9621	28		
Urządzenie			4151	74		
Inwentura polna	110	—				
Zapasy	277	90				
Wierzytelności	237	84				
Kasa gniazda	1044	78				
10⁰/₀ strat wojennych zapisane jako aktywa	217	38	1887	90		
Pozostałe 90⁰/₀ strat wojennych . .	1956	48				
Koszt zaprowadzenia gospodarstwa .	4872	87	6829	35	30490	27
Gniazdo Sochaczewskie „Wandy"						
Ziemia (10000 rb. patrz str. 16) . .			—	—		
Zabudowania			11494	97		
Urządzenie			4039	36		
Inwentura polna	102	—				
Zapasy	1876	14				
Wierzytelności	388	63				
do przeniesienia .	2366	77	15534	33	52087	39

Gniazd Sierocych

dnia 1915 r. PASYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Kapitał fundacyjny gn. „Jana" w Tursku:						
Z fundacyi Stan. Glezmera (ojca) . .			15000	—		
Z ofiar od różnych osób			119	10		
Z kapitału fundacyjn. T-wa w 1913 r.	2372	26				
„ „ „ „ „ 1914 r.	2332	32				
„ „ „ „ „ 1915 r.	1773	44	6478	02	21597	12
Kapitał fund. gn. „Gabrynin" w Puczycach:						
Z fundacyi Stan. Glezmera (ojca) . .			5000	—		
Z fundacyi D-ra Stan. Nasiłowskiego .			8000	—		
Z ofiar od różnych osób			1280	42		
Z kapitału fundacyjn. T-wa w 1913 r.	2359	63				
„ „ „ „ „ 1914 r.	3257	09				
„ „ „ „ „ 1915 r.	10593	13	16209	85	30490	27
Kapitał fund. gniazda Sochaczewskiego „Wandy":						
Z fundacyi Stan. Glezmera (ojca) . .			12362	13		
Z ofiar od różnych osób			931	35		
do przeniesienia .			13293	48	52087	39

AKTYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop
z przeniesienia .	2366	77	15534	33	52087	39
Kasa gniazda	2	86				
Udział w sklepie spożywczym . . .	10	60				
Wydatki tyczące się 1916 r.	21	67				
10% strat wojennych zapisane jako aktywa	960	48	3362	38		
Pozostałe 90% strat wojennych	8644	44				
mniej czysty dochód z gospodarstwa .	1083	—	7561	44	26458	15
Gniazdo w Koziarówce:						
Ziemia z budynkami dzierżawione			—	—		
Urządzenie			2945	93		
Inwentura polna	458	—				
Zapasy	862	—				
Wierzytelności	640	73				
Kasa gniazda	2	69				
Udział w sklepie spożywczym . . .	10	—				
10% strat wojennych zapisane jako aktywa	78	69	2052	11		
Pozostałe 90% strat wojennych . . .	708	20				
Koszt zaprowadzenia gospodarstwa	2166	86	2875	06	7873	10
Gniazdo w Radzyniu:						
Ziemia			10000	—		
Zabudowania			8204	91		
Urządzenie			2428	30		
Inwentura polna	144	35				
Zapasy	263	65				
Wierzytelności	87	89				
III-ie Radzyńskie Tow. Poż. Oszczęd.	48	50				
Kasa gniazda		52				
Udział w sklepie spożywczym . . .	20	—				
Wydatki tyczące się 1916 r.	38	31				
10% strat wojennych zapisane jako aktywa	324	35	927	57		
do przeniesienia .			21560	78	86418	64

PASYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia . .			13293	48	52087	39
Z kapitału fundacyjn T-wa w 1912 r.	262	55				
" " " " " 1913 r.	3118	96				
" " " " " 1914 r.	5288	77				
" " " " " 1915 r.	4494	39	13164	67	26458	15
Kapitał fundacyjny gn. w Koziarówce:						
Z ofiar od różnych osób			16	28		
Z kapitału fundacyjn. T-wa w 1913 r.	5094	23				
" " " " " 1914 r.	1209	77				
" " " " " 1915 r.	1552	82	7856	82	7873	10
Kapitał fundacyjny gniazda w Radzyniu:						
Z fundacyi Bronisława Szlubowskiego wartości 24000 rb. wydzielono pod gniazdo budynki i część gruntów wartości			13190	—		
do przeniesienia			13190	—	86418	64

AKTYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub	kop.
z przeniesienia . .			21560	78	86418	64
Pozostałe 90% strat wojennych . . .	2919	15				
mniej czysty dochód z gospodarstwa	39	93	2879	22	24440	—
Gniazdo Korczewskie „Leosin“:						
Wypłacono Zarządowi gniazda (patrz str. 16)					7826	72
Gniazdo Ewangelickie w Banioszce:						
Wypłacono Zarządowi gniazda (patrz str. 16)					4226	44
Magazyn T-wa w Warszawie:						
Zapasy . . . . ,					698	83
Place i nieruchomości:						
Ziemia w Rożkach			10000	—		
Ziemia w Radzyniu, pozostała po wydzieleniu części gruntów i budynków pod gniazdo sieroce			10810	—		
Plac w Górkach			300	—	21110	—
Ruchomości Zarządu Głów.:						
Utensylja biurowe			557	65		
Książki w bibliotece T-wa			25	57		
Plany — projekty zagród gniazd . .			334	25	917	47
Sumy zabezpieczone na nieruchomości						
w Warszawie № 1644 przy ul. Wspólnej			5000	—		
w Chorzelach			4000	—	9000	—
Wydawnictwo Roczników T-wa:						
Przewyżka wydatków I i II Rocznika			874	33		
Wydawnictwo III Rocznika			194	38	1068	71
(na pokrycie tej sumy T-wo posiada niezainkasowane deklaracye firm na rb. 2195 kop. 55 za ogłoszenia do II Rocznika).						
do przeniesienia .					155706	81

PASYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia . .			13190	—	86418	64
Z kapitału fundacyjn. T-wa w 1915 r.			11250	—	24440	—
Fundusz szkół zawodowych w Ognisku:						
Z zapisu ś. p. Jana Giellera					5000	—
Fundusz wyposażenia dziatwy T-wa:						
Należne dzieciom w dn 31 grudnia 1915 r.					3009	90
Kapitał żelazny:						
Przeniesiono z kapitału fundacyjn. T-wa w 1915 r. wniesione przez Franciszka Świeżawskiego					175	—
Kapitał obrotowy T-wa:						
a) pozostałość z 1914 r.	1187	54				
b) wpłynęło w 1915 r. z ofiar i procentów	5377	81				
c) zwroty z Gniazd za rachunkowość w 1915 r.	663	38				
d) przeniesiono z kapitału fundacyjnego T-wa w 1915 r. . . .	7786	38	15015	11		
Wydatkowano w 1915 r. na koszta ogólne			14097	64	917	47
Kapitał fundacyjny T-wa:						
a) pozostałość 1914 r.	18952	02				
b) zapomoga Komitetu Romanow.						
na urządzenie 6 gniazd	54000	—				
na utrzymanie 6 gniazd . .	6110	—				
c) folwarczek Kąty od Bronisława Szlubowskiego wartości Rb. 24000 wydziel. pod gn. w Radzyniu 13190	10810	—				
d) wpłynęło w 1915 r. ze składek i ofiar a 100 rb.	1200	—				
„ niżej 100 rb.	2681	01	93753	03		
Przeniesiono w 1915 r:						
na kapitał fundacyjny Gniazd . . .	29663	78				
„ „ żelazny T-wa	175	—				
„ „ obrotowy T-wa	7786	38	37625	16	56127	87
do przeniesienia . .					176088	88

AKTYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia .					155706	81
Warsztaty Wychowawcze i Bursa*) (pod egidą T-wa G. S)						
Ruchomości			2516	98		
Zapasy			3021	90		
Wierzytelności			2525	28		
Bank Tow. Spółdzielczych rach. czekowy	123	—				
Kasa	443	07	566	07	8630	23
Sohronisko dla sierot — ofiar wojny (pod egidą T-wa G. S.)						
Ruchomości			1651	80		
Wierzytelności			330	—		
Bank T. S. rach. czekowy	13644	—				
Kasa Komitetu Schroniska	4147	26	17791	26	19773	06
Bank T. S. rach. „Fundusz wyposażenia dziatwy T-wa“.					2098	—
Tow. Poż. Oszcz. w Staszewie			389	51		
Bank T. S. rach. czekowy T-wa . . .	21095	—				
Bank T. S. rach. oszczędn. T wa . . .	216	60				
Wydział ofiar Kurjera Warszawskiego	409	46				
Kasa Tow. Gniazd Sierocych	508	45	22229	51	22619	02
Wierzytelności dn. 31 grudnia 1915 r.					1693	59
					210520	**71**

*) Wobec dokonywanej likwidacyi Warsztatów i Bursy zestawiono jedynie bilans brutto.

Warszawa, dn. 20 Lipca 1916 r.

PASYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia .					176088	88
Wpływy na Warsztaty i Bursę (pod egidą T-wa G. S.)						
Zapomogi, kwesta i ofiary . . .	26378	57				
Procenty od kapitałów	109	63				
Dochód brutto z warsztatu szewckiego	1593	85				
" " " " krawieckiego	285	35				
Fundusz wychowańców Bursy . . .	156	88				
Długi Warsztatów i Bursy	797	94	29322	22		
Wydatkowano na prowadzenie Warsztatów i utrzymanie Bursy . . .			20691	99	8630	23
Wpływy na Schronisko dla sierot — ofiar wojny (pod egidą T-wa G. S.						
Kwesta w 1914 roku	6370	91				
Zapomogi i ofiary	22678	67				
Procenty od kapitałów	199	52				
Fundusz Zosi Radomskiej	115	—	29364	10		
Wydatkowano na utrzymanie sierot .			9591	04	19773	06
Należności w dn. 31 grudnia 1915 r .					6028	54
					210520	**71**

Komisja Rewizyjna:

Konrad Olchowicz. *B. Jankowski.*

AKTYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Fundacje prywatne pod zarządem T-wa:						
Gniazdo „Jana" w Tursku:						
a) ziemia oszacowana na			10000	—		
b) zabudowania			2000	—	12000	—
Gniazdo Sochaczewskie „Wandy":						
Ziemia oszacowana na					10000	—
Gniazdo Ewangielickie w Banioszce:						
Ziemia			6500	—		
Zabudowania			22744	76		
Urządzenie			6446	39		
Inwentura polna	200	—				
Zapasy	1132	—				
Kasa gniazda	21	18				
Dłużnicy i Wierzyciele	162	12				
10% strat wojennych zapisane jako aktywa	420	—	1935	30		
Pozostałe 90% strat wojennych . . .	3780	—				
Koszt zaprowadzenia gospodarstwa .	5872	97	9652	97		
Razem .			47279	42		
Z Kapitału fundacyjnego T-wa . . .			4226	44	43052	98
Gniazdo Korczewskie „Leosin":						
Ziemia			10000	—		
Zabudowania			15975	62		
Urządzenie			5410	63		
Inwentura polna	295	10				
Zapasy	1876	60				
Kasa gniazda	22	45				
Hr. Hr. Ostrowscy reszta do 20000 rb.	1691	64				
Wierzytelności	687	89				
Udział w sklepie spożywczym . . .	5	—				
Wydatki tyczące się 1916 r.	29	47				
10% strat wojennych zapisane jako aktywa	180	78	4788	93		
Pozostałe 90% strat wojennych . . .	1627	06				
Koszt zaprowadzenia gospodarstwa .	159	78	1786	84		
Razem .			37962	02		
Z Kapitału fundacyjnego T-wa . . .			7826	72	30135	30
Razem Aktywa majątku pod zarządem T-wa					95188	28
Aktywa majątku własnego T-wa (j. w.)					210520	71
					305708	**99**

PASYWA.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Fundacje prywatne pod zarządem T-wa:						
Kapitał fundacyjny Gniazd:						
Gniazdo „Jana“ w Tursku:						
fundacja Macieja ks. Radziwiłła, ziemia z zabudowaniami					12000	—
Gniazdo Sochaczewskie „Wandy“:						
fundacja Stan Glezmera (ojca), ziemia					10000	—
Gniazdo Ewangelickie w Banioszce:						
a) fundacja St. Glezmera (ojca) . .			5000	—		
b) „ Karoliny Baumgart . .			10000	—		
c) ofiary od różnych osób			3370	30		
d) Kolegium kościelne Warszawsk. Zboru Ewang.-Augsb.			24682	68	43052	98
Gniazdo Korczewskie „Leosin“:						
a) fundacja hr. hr. Ostrowskich, ziemia			10000	—		
b) „ „ „ „ zadeklarowane gotówką			20000	—		
c) ofiary od różnych osób			135	30	30135	30
Razem Pasywa majątku pod zarządem T-wa					95188	28
Pasywa majątku własnego T-wa (j.w.)					210520	71
					305708	**99**

Dochody i Wydatki T-wa

DOCHODY. w 19

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Pozostałość z 1914 r.						
Gotówką			72781	78		
Zabezpieczone na nieruchomości						
w Warszawie . . .	5000	—				
w Chorzelach . . .	4000	—	9000	—		
Nieruchomości: plac w Górkach	300	—				
ziemia w Rożkach . .	10000	—	10300	—		
Zapasy w Magazynie T-wa			280	—	92361	78
Dochody w 1915 r.						
Na kapitał fundacyjny T-wa:						
1. Na urządzenie gniazd:						
a) od B. Szlubowskiego folwarczek Kąty pod Radzyniem (84 morg ziemi z budynkami)			24000	—		
b) składki à 100 rb.	200	—				
c) ofiary jednorazowe à 100 rb. .	700	—				
d) „ w naturze	300	—	1200	—		
e) składki niżej 100 rb.	1325	—				
f) ofiary jednorazowe niżej 100 rb.	1299	88				
g) „ „ z puszek T-wa	56	13	2681	01		
Na gniazdo „Jana“ w Turku:						
Ofiary od różnych osób			26	35		
Na gniazdo Sochaczewskie „Wandy“:						
Ofiary od różnych osób . .			65	—		
Na gniazdo „Gabrynin“ w Puczycach:						
Ofiary od różnych osób			57	02		
Na gniazdo w Koziarówce:						
Ofiary od różnych osób			16	28		
do przeniesienia			28045	66	92361	78

Gniazd Sierocych

15 r. WYDATKI.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Wydatki w 1915 r.						
Gniazdo „Jana" w Tursku:						
a) na budowle			161	33		
b) „ urządzenie			1190	14		
c) „ zaprowadzenie gospodarstwa			395	55		
d) do rozrachunku			52	77	1799	79
Gniazdo „Gabrynin" w Puczycach:						
a) na budowle			5025	52		
b) „ urządzenie			445	08		
c) „ zaprowadzenie gospodarstwa .			5130	32		
d) do rozrachunku			49	23	10650	15
Gniazdo Sochaczewskie „Wandy":						
a) na urządzenie			119	23		
b) na zaprowadzenie gospodarstwa .			4440	16	4559	39
Gniazdo w Koziarówce						
na zaprowadzenie gospodarstwa . .					1569	10
Gniazdo w Radzyniu:						
a) ziemia wydzielona pod gniazdo .			10000	—		
b) na budowle			8204	91		
c) „ urządzenie			2428	30		
d) „ zaprowadzenie gospodarstwa .			2879	21		
e) do rozrachunku			927	58	24440	—
Gniazdo Korczewskie „Leosin":						
a) na zaprowadzenie gospodarstwa .			1786	83		
b) do rozrachunku			3954	76	5741	59
Gniazdo Ewangelickie w Banioszce						
na zaprowadzenie gospodarstwa . .					4035	18
Na ruchomości biura					10	39
do przeniesienia . .					52805	59

DOCHODY

	Rub.	kop.	Rub.	kop	Rub	kop.
z przeniesienia .			28045	66	92361	78
Na kapitał obrotowy T-wa:						
Na ogólne wydatki:						
a) zapomoga Magistratu st. m. W.	3000	—				
b) procenty od kapitałów	1668	68				
c) ofiary w naturze	709	13				
d) opłaty z gniazd za prowadzenie rachunkowości	663	38	6041	19		
Na fundusz wyposażenia dziatwy T-wa:						
a) wpłacone przez różne osoby . .	11	—				
b) od gniazd z miesięcznych wpłat	943	03				
c) procenty od funduszu za 1915 r.	109	84	1063	87		
Razem dochody w 1915 r.			**35150**	**72**		
Na Wydawnictwo Roczników:						
Za ogłoszenia do II Rocznika . . .			596	80		
Na r-k Biblioteki T-wa:						
za książki	30	46				
za plany	250	—	280	46		
do przeniesienia .			36027	98	92361	78

WYDATKI.

	Rub.	kop	Rub.	kop	Rub.	kop
z przeniesienia . .					52805	59
Na ogólne wydatki T-wa:						
Koszta wyjazdów	596	79				
Tenuta dzierżawna gn. w Koziarówce	306	27				
Koszta organizacji gn. „Jana" w Tursku	142	36				
„ „ „ w Koziarówce	100	12				
„ „ „ w Radzyniu	1038	36				
„ „ „ „Wandy" . .	1346	91				
„ „ „ w Puczycach .	367	93				
„ „ „ „Leosin" . .	93	76	3992	50		
Zawodowe kształcenie			1181	54		
Koszta fundacyi Pietraszewskich . .			457	—		
Koszta Administracyi	6430	74				
Druki i materjały piśmienne . .	383	49				
Porto i depesze	57	41				
Telefon	87	—				
Opał i światło	74	92				
Koszta zwołania Walnych Zgromadz.	67	10				
Amortyzacja ruchomości	96	15				
Różne i drobne wydatki	205	07				
Koszta przeprowadzki biura	156	39				
Komorne za lokal przy ul Chmielnej	200	—	7758	27		
Bezpłatny lokal przy ul Hożej № 36 oceniono za 1915 r . .			708	33	14097	64
Razem wydatki 1915 r.					**66903**	**23**
Wydawnictwo Roczników.						
za druk i papier III Rocznika . . .					194	38
Fundusz wyposażenia dziatwy:						
wypłacono fundusz 2-ga dzieci . . .			47	17		
wniesiono do Banku T. S. na specjalny r/k			2098	—	2145	17
do przeniesienia . .					69242	78

DOCHODY.

	Rub.	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia . .			36027	98	92361	78
Na R-k Sum przechodnich:						
1 Na Schronisko dla sierot - ofiar wojny pod egidą Tow. G. S.						
a) z komitetu W. Ks. Tatjany . .	750	—				
b) ofiary od różnych osób . . .	10	—	760	—		
2 Na Warsztaty Wychowawcze pod egidą Tow. G. S:						
a) z Komitetu W. Ks. Tatjany . .	750	—				
b) z kwesty w dn. 4/7 1915 r . .	2768	33				
c) ofiary od różnych osób	3	—	3521	33		
Na R-k Dłużników:						
otrzymano wierzytelności z 1914 r. .	35	82				
Na R-k Wierzycieli.						
należność za dostarczone towary i wykonane roboty w 1915 r.	5559	75	5595	57	45904	88
					138266	**66**

Warszawa, dn. 20 Lipca 1916 r.

WYDATKI.

	Rub	kop.	Rub.	kop.	Rub.	kop.
z przeniesienia . .					69242	78
Z R-ku Sum przechodnich:						
1. Komitetowi Schroniska			1483	60		
2 Komitetowi Warsztatów			8771	33	10254	93
R-k Wierzycieli.						
na pokrycie należności z 1914 r.			3799	76		
R-k Dłużników:						
wypłacono do rozrachunku w 1915 r.			1541	34	5341	10
Pozostałości:						
Zapasy w Magazynie T-wa			698	83		
Zabezpieczone na nieruchomości . .						
w Warszawie	5000	—				
w Chorzelach	4000	—	9000	—		
Nieruchomości: plac w Górkach . .	300	—				
ziemia w Rożkach . .	10000	—				
ziemia w Radzyniu	10810	—	21110	—		
W Tow. Poż.-Oszcz. w Staszowie . .			389	51		
W Banku Tow. Spółdzielczych . .	21311	60				
W Kurjerze Warszawskim	409	46				
Gotówką w Kasie T-wa	508	45	22229	51	53427	85
					138266	66

Komisja Rewizyjna:

Konrad Olchowicz. *B. Jankowski.*

Budżet Towarzystwa

	Rub.	kop.	Rub.	kop.
Przewidywane Dochody.				
I. Pozostałość z 1915 r.				
W Banku T. S. na r-ku czekowym . .	21095	—		
„ „ „ „ „ „ oszczędnośc. .	216	60		
„ Kurjerze Warszawskim	409	46		
Gotówką w Kasie T-wa	508	45	22229	51
II. Wpływy w 1916 r.				
Zapomoga z Magistratu	3000	—		
Składki, ofiary i inne	3400	—		
Procenty	600	—	7000	—
III. Zwroty od gniazd za prowadzenie rachunkowości.				
Od 7 gniazd po 100 rb.			700	—
IV. Na zawodowe kształcenie.				
Z likwidacji b. Warsztatów Gniazd Sierocych			5000	—
			34929	51

Gniazd Sierocych na 1916 r.

	Rub.	kop	Rub.	kop.
Przewidywane Wydatki.				
I. Ogólne wydatki Zarządu Głównego	6460	—		
II. Kontrola i Rachunkowość gniazd .	1700	—		
III. Koszta zmian dzieci w gniazdach	300	—		
IV. Nadzwyczajne i nieprzewidziane.	1000	—	9460	—
V. Wypłaty gniazdom.				
1. Gniazdu w Radzyniu	3300	—		
2. „ „ Puczycach	4822	52		
3. „ Ewangelic. w Banioszce .	1200	—		
4. „ Sochaczew. im. „Wandy“ .	4054	—		
5. „ w Koziarówce	1500	—	14876	52
VI. Zawodowe kształcenie.			5000	—
Pozostałość jako rezerwa			5592	99
			34929	51

REGULAMIN

dla Władz Zarządu Centralnego T-wa Gniazd Sierocych.

Uchwalony na posiedzeniu Zarządu w dn. 18/I-1916 r.

Dla wykonywania zarządu centralnego istnieją:
1. Zarząd Główny.
2. Wydziały Zarządu Głównego

Łącznikiem Zarządu Głównego z Wydziałami są przewodniczący Wydziałów, wybierani przez Wydziały z grona członków Zarządu Głównego.

I. Zarząd Główny (§ 23 Statutu)

1 Zarząd Główny ma kierownictwo naczelne i głos decydujący we wszystkich sprawach T-wa i za bieg takowych odpowiedzialnym jest jedynie przed Walnem Zgromadzeniem.

Zarząd Główny mocen jest zmieniać zarządzenia poszczególnych organizacji i organów T-wa i ma obowiązek tak postąpić, o ile je uważa za rozbieżne z celami, programem lub środkami T-wa.

2. Normalne zebrania Zarządu Głównego odbywać się winny raz na miesiąc. Dzień i godzina zebrań winny być zgóry określone i ustalone.

3. Zwołanie lub odwołanie zebrania wykonywa dyrektor lub wice-dyrektor za pomocą powiadomień piśmiennych, które winny być doręczone przynajmniej na 3 dni przed terminem.

Otwiera i prowadzi zebranie Zarządu Głównego prezes lub jego zastępca i ustala prawomocność zebrania (§ 27 Statutu).

Zebranie zaczyna się odczytaniem i ewentualnem zaakceptowaniem protokółu poprzedniego zebrania i odczytaniem porządku dziennego mającego się odbyć zebrania.

Zebranie może porządek dzienny zmienić. Poszczególne punty porządku dziennego referuje dyrektor, wice-dyrektor lub wnioskodawca.

4 Porządek dzienny zebrania normalnego układa dyrektor lub wice-dyrektor T-wa w porozumieniu z prezesem. Porządek dzienny winien być ustalony piśmiennie i ostatecznie rozesłany przynajmniej na 3 dni przed zebraniem. Uzupełniające wnioski członków zarządu ulegają dalszemu kolejnemu umieszczeniu na porządku dziennym o tyle, o ile zgłoszone zostaną najpóźniej na 24 godziny przed zebraniem.

5. Decydowanie spraw odbywa się za pomocą głosowania jawnego.

Wice-dyrektor bierze udział w zebraniach Zarządu z tytułu zajmowanego stanowiska, jako członek kooptowany z prawem głosu decydującego.

Osoby zaproszone (kooptowane) i wice-dyrektor T-wa, (o ile nie jest nim członek zarządu obrany na Walnem Zgromadzeniu) mają głos decydujący narówni z innymi członkami Zarządu.

6. Wszystkie posiedzenia Zarządu winny być stwierdzone protokółami piśmiennemi, przyczem prołokóły te winny być podpisane przynajmniej przez przewodniczącego zebrania i 2 członków uczestników posiedzenia.

7. Protokół na zebraniach Zarządu prowadzi wice-dyrektor lub w jego zastępstwie osoba specjalnie na dane posiedzenie przez prezesa lub wice-prezesa delegowana.

8 W normalnych zebraniach Zarządu winni brać udział reprezentanci poszczególnych wydziałów i na porządku dziennym każdego normalnego zebrania Zarządu przewodniczący Wydziałów składają sprawozdanie z ważniejszych czynności Wydziałów.

9. Nadzwyczajne zebranie Zarządu odbywa się na żądanie prezesa ewent. jego zastępcy, na żądanie Rady, lub wreszcie na żądanie $^1/_3$ czynnych członków Zarządu Głównego,

10. Zarząd Główny w swoich zarządzeniach winien ściśle stosować się do ogólnej cyfry uchwalonego przez zebranie ogólne budżetu, posiada jednak prawo przenoszenia wydatków z jednej pozycji na drugą.

11. Bezpośrednio po uchwaleniu przez Zgromadzenie ogólne budżetu rocznego, takowy winien być zakomunikowany przez Zarząd Główny Wydziałowi Budżetowemu w całości, a Wydziałom poszczególnym — w odnoszących się do nich częściach.

12. Zmniejszanie przez Zarząd Główny uchwalonego przez Zebranie Walne i już przesłanego do Wydziału budżetu (art 10 o przenoszeniu wydatków z jednej pozycji na drugą) może być dokonane nie inaczej, jak po uprzedniem wysłuchaniu w tej mierze reprezentanta danego Wydziału.

13. Dla wykonania w imieniu Zarządu poszczególnych czynności Zarząd Główny mocen jest tworzyć komisje lub delegować z pośród siebie, lub z pośród osób kooptowanych, opracowując przytem instrukcje piśmienne. Za postanowienia takich komisji lub osób, odpowiedzialnym jest Zarząd.

14. Zarząd Główny winien unikać bezpośredniej ingerencji do poszczególnych organizacji T-wa t. j. z pominięciem stworzonych nad temi organizacjami wydziałów i winien każdą rzecz decydować po uprzedniem zaciągnięciu opinii właściwych organów, jeśli nie można odesłać jej do decyzji danego Wydziału.

15. Wszelkie odezwy oficjalne w imieniu T-wa lub Zarządu, oraz publikacje o T-wie, przedostające się nazewnątrz, winny być uprzednio uchwalone przez Zarząd Główny i nosić podpisy prezesa i sekretarza Zarządu.

16. Wszelkie umowy, dokumenty i upoważnienia w imieniu Zarządu Głównego lub T-wa podpisuje prezes, sekretarz Zarządu oraz dyrektor zarządzający lub jego zastępca, przyczem ważne są o tyle, o ile nastąpiła w tym względzie uchwała Zarządu.

Zarząd mocen jest upoważnić do podpisania umowy, dokumentu lub upoważnienia na dany wypadek, lub odwołania - i inne poza wymienionemi osoby.

17. Prezes a w jego zastępstwie wice-prezes T-wa reprezentują T-wo nazewnątrz. W razie choroby lub nieobecności prezesa, kompetencja jego przechodzi przedewszystkiem na tego z dwóch wice-prezesów, który z tem zastrzeżeniem został obrany, lub który podczas wyborów otrzymał większą ilość głosów.

II. Dyrektor i Wice-Dyrektor T-wa.

1. Dyrektor T-wa a w jego zastępstwie wice-dyrektor reprezentuje Zarząd T-wa w stosunkach wewnętrznych w tym sensie, że jest wykonawcą wszystkich uchwał Zarządu Głównego i winien mieć pieczę, aby te uchwały były ściśle wykonywane, oraz aby sprawy T-wa były załatwiane zgodnie ze statutem, regulaminami i z budżetem, wreszcie, aby we wszystkich organizacjach T-wa zajęcia były ujęte w formę regulaminu i do tego regulaminu się stosowały. Na Zarządzie Głównym dyrektor winien dawać inicjatywę pracy T-wa.

2. Dyrektor lub wice-dyrektor w imieniu Zarządu prowadzą korespondencję wewnętrzną i o charakterze informacyjnym, układają porządek dzienny zebrań Zarządu w porozumieniu z prezesem i referują poszczególne punkty porządku dziennego, o ile dana sprawa nie ma referenta z urzędu.

3. Dyrektor obowiązany jest przynajmiej raz na 2 miesiące zwiedzić każde Gniazdo i być przytem na zebraniu Zarządu danego Gniazda (o ile w tymże czasie nie zwiedzały dane Gniazda inne osoby z ramienia Zarządu) W tym celu powinien postarać się o ułożenie takiego programu, aby odwiedzić Gniazdo podczas zebrania Zarządu Gniazda, aby to nie przeszkadzało udziałowi dyrektora w zebraniach normalnych Zarządu Głównego, oraz aby program ten został zgóry ustalony i wiadomy w biurze T-wa i aby biuro T-wa zawsze wiedziało o miejscu pobytu dyrektora.

Dokonywane przez dyrektora rewizje Gniazd winny być ujęte w formę dziennika, który dyrektor winien referować Zarządowi na jego zebraniach normalnych. Dziennik winien być podzielony na 2 części: stronę gospodarczą i stronę wychowawczą. Każda z tych części winna być kierowana na ręce przewodniczącego danego Wydziału.

4. Dyrektor z tytułu zajmowanego stanowiska bierze udział w zebraniach Zarządu Głównego, Zarządów Wydziałów i Zarządów Gniazd, wszędzie z głosem decydującym na równi z innymi członkami wymienionych Zarządów.

Dyrektor obowiązany jest brać czynny udział we wszystkich pracach T-wa. z wyjątkiem wszakże wypadków nadzwyczajnych, ingerować nie inaczej, jak za pośrednictwem właściwych organów. Wypadki ingerecji bezpośredniej winny być niezwłocznie organom i prezesowi Zarządu, dla wydania decyzji ostatecznej, komunikowane.

5. Na wydatki nieprzewidziane, mogące wypaść w okresie czasu pomiędzy normalnemi posiedzeniami Zarządu Głównego, dyrektor otrzymuje od Zarządu Głównego asygnatę na rb. 100.—, za wydatkowanie której do czasu aprobaty Zarządu Głównego jest osobiście odpowiedzialny. Asygnowanie nowej sumy może nastąpić dopiero po usprawiedliwieniu przez Zarząd Główny wydatkowania asygnowanej poprzednio.

6. Stanowiska dyrektora i wice-dyrektora są płatne. Wyznacza dyrektora i wice-dyrektora, i zawiera z nimi umowę piśmienną, Zarząd Główny.

Umowa przed terminem może być rozwiązana (ze skutkami w umowie przewidzianemi) nie inaczej, jak na mocy uchwały większości uczestników Zarządu Głównego i przy udziale przynajmniej $^2/_3$ składu wybranych na Walnem Zgromadzeniu członków Zarządu Głównego.

7. Kompetencja dyrektora wrazie jego choroby lub nieobecności przechodzi na wice-dyrektora. Zastępstwo takie winno być stwierdzone protokólarnie.

8. Wice-dyrektor T-wa jest kierownikiem biura Zarządu i jego gospodarzem wewnętrznym, prowadzi wszystkie protokóły posiedzeń, jest jednocześnie sekretarzem T-wa, pilnuje aby odnośne Wydziały i Zarządy Gniazd były poinformowane o uchwałach, do-

tyczących ich działalności, utrzymuje archiwum T-wa, przygotowuje wszelkie materjały mające związek z przedmiotem obrad i uczestniczy z urzędu w pracach wszystkich Wydziałów z głosem decydującym narówni z innymi członkami Zarządu Wydziałów.

9. Wice-dyrektor winien przestrzegać, aby ściśle były wykonywane decyzje Zarządu Głównego i aby sprawy, wchodzące w zakres jego kompetencji, wykonywane były ściśle z brzmieniem statutu T-wa i regulaminów. Za czynności swoje wice-dyrektor odpowiedzialnym jest przed Zarządem Głównym.

III. Wydziały.

Zasady ogólne.

1. Wydziały uważają się za organizacje autonomiczne; ich czynności winny być zgodne z ustawą T-wa, regulaminami i uchwałami Zarządu Głównego; za pośrednictwem swego reprezentanta zdają sprawę ze swojej pracy na każdem zwykłem zebraniu Zarządu Głównego.

2. W granicach powyższych Wydziały układają sobie regulamin wewnętrzy i według niego kierują swoje czynności. Wydziały te składają się z członków Zarządu i osób doproszonych a zatwierdzonych przez Zarząd z prawem głosu decydującego.

Skład wszystkich Wydziałów musi być zatwierdzony przez Zarząd Główny corocznie

3. Wydziały mają prawo wydatkować jedynie w granicach uchwalonego przez Zarząd Główny i otrzymanego przez Wydział budżetu, z prawem przenoszenia wydatków z jednej pozycji na drugą.

4. Wydział za swoje czynności odpowiedzialnym jest przed Zarządem Głównym.

Zarząd Główny mocen jest w każdej chwili uchwały Wydziału zawiesić lub zmienić w porozumieniu z Wydziałami.

5. Prezes lub w jego zastępstwie wice-prezes T-wa, oraz dyrektor i jego zastępca mają prawo uczestniczenia w zebraniach Zarządu Wydziałów z głosem czynnym.

6. Zebrania Zarządu Wydziałów odbywają się w ściśle zgóry ustalonych terminach.

7. Do prawomocności uchwał wymaganą jest obecność przynajmniej połowy członków Zarządu; uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

8. Posiedzenia Zarządów Wydziałów powinny być ujęte w formę protokółów piśmiennych.

9 Wszelkie dokumenty, stwierdzające zarządzenia Zarządów Wydziałów, w tej liczbie i zapotrzebowania pieniężne, podpisuje przewodniczący i sekretarz Zarządu Wydziału i skierowuje do biura Zarządu Głównego. Czeki na podnoszenie pieniędzy z banku lub instytucji, gdzie pieniądze będą przechowywane, mają być podpisywane przez prezesa lub wice-prezesa i skarbnika lub jego zastępcę.

10. Przed skierowaniem asygnaty do kasy, powinna być ona opatrzoną podpisem dyrektora lub wice-dyrektora T-wa i buchaltera.

Kasjer dokonywuje wypłat gotówkowych ściśle na zasadzie postanowień Zarządu.

Wszelkie uchylenia bądź zmiany przy wypłaceniu przez kasjera pieniędzy nie mogą nastąpić inaczej, jak za piśmiennem upoważnieniem skarbnika T-wa.

11. Zarządy Wydziałów winny złożyć Zarządowi Głównemu najpóźniej do dn. 1-go Grudnia budżet, projektowany na rok przyszły, a do dn. 31-go Grudnia sprawozdanie za rok ubiegły.

12. Zarządy Wydziałów winny składać Zarządowi Głównemu sprawozdania ze swych czynności na miesięcznych normalnych zebraniach Zarządu Głównego, za pośrednictwem swoich reprezentantów.

13. Każda sprawa odnosząca się do kompetencji Wydziału, powinna być decydowana przez Zarząd Wydziału kolegjalnie i pod obrady Zarządu Głównego może przechodzić nie inaczej, jak z opinią Zarządu Wydziału.

Wydział Wychowawczy kwalifikuje, przyjmuje i usuwa wychowańców T-wa, jednoczy kierunek wychowania dziatwy w Gniazdach w tym zakresie, daje dyrektywę Zarządom Gniazd i rozciąga opiekę nad wychowańcami T-wa, przebywającymi poza Gniazdami.

Wydział Gospodarczy jednoczy sprawy Gniazd o charakterze rolniczym i gospodarczym; w tym zakresie daje dyrektywę Zarządom Gniazd.

Wydział Budżetowy rozciąga pieczę nad zachowaniem równowagi pomiędzy wydatkami i dochodami T-wa, nad ścisłem utrzymaniem budżetu i opracowuje zasadniczy budzet T-wa. W tym Wydziale ześrodkowują się także wszelkie sprawy kasowe. Każdy wpływ i każdy wydatek T-wa musi przejść przez ten Wydział. Asygnaty do kasy mają być wypisywane ściśle, stosownie do uchwał Zarządu. Żadna asygnata nie może być wypłacona przez kasę T-wa, dopóki nie zostanie opatrzoną podpisem dyrektora lub wice-dyrektora i buchaltera T-wa, którzy, z tytułu zajmowanych stanowisk, z urzędu należą do tego Wydziału.

1. Skarbnika i jego zastępcę deleguje do Wydziału Budżetowego Zarząd Główny.

Skarbnik przynajmniej raz na miesiąc kontroluje książki, dowody kasowe i kasę, i sporządza o tem protokół.

Skarbnikiem jest członek Zarządu Głównego.

2. Umowę z buchalterem zawiera Zarząd Główny. Jedynie też Zarząd Główny może buchaltera ze stanowiska usunąć. Zawiesić buchaltera w jego czynnościach może jedynie skarbnik lub pełniący jego obowiązki wrazie własnego uznania, lub na przedstawienie dyrektora lub jego zastępcy.

W tym wypadku do czasu decyzji Zarządu Głównego kompetencja i odpowiedzialność buchaltera przechodzi na skarbnika.

3. W razie niezgodności asygnaty z uchwałami bądź Zarządu Głównego bądź Zarządu Wydziałów bądź z regulaminem, tak dyrektor lub jego zastępca, jako też i buchalter obowiązani są po zdyskwalifikowaniu asygnaty zakomunikować o tem natychmiast przewodniczącemu Wydziału dla przedłożenia sprawy na najbliższem posiedzeniu Zarządu Głównego.

Dyrektor i buchalter są osobiście odpowiedzialni za niezgodność asygnowanej sumy z budżetem i uchwałami Zarządu Głównego i Wydziałów.

4. Wszelkie wpływy T-wa powinny być natychmiast kierowane na ręce kasjera i przez tego ostatniego bez zwłoki wnoszone na rachunek czekowy T-wa Gniazd Sierocych do instytucji kredytowej lub innej, wskazanej przez Zarząd Główny.

5. Do Wydziału Budżetowego należy ujednostajnienie rachunkowości, formularzy i kwitarjuszów.

6. Pieniądze asygnowane na potrzeby danego Gniazda, mogą być wypłacone jedynie na zasadzie piśmiennych zapotrzebowań miejscowych Zarządów Gniazd osobie, przez Zarząd miejscowy upoważnionej.

7. Wszelkie komisowe załatwianie spraw dla Gniazd oraz pokrywanie rachunków za Gniazda nie może być inaczej załatwiane, jak na zasadzie każdorazowego piśmiennego upoważnienia Zarządów.

8. Rachunkowość T-wa prowadzoną jest na zasadzie materjałów, podpisywanych przez Zarządy odnośnych Wydziałów, sprawdzanych i podpisywanych przez skarbnika T-wa.

Rachunkowość Gniazd prowadzoną jest na zasadzie raportów, podpisywanych przez miejscowe Zarządy Gniazd i sprawdzanych przez Wydział Gospodarczy.

9. Rok rachunkowy kończy się 31-go Grudnia.

10. Manipulację wewnętrzną biurową, rachunkową i kasową, oraz prowadzenie ksiąg kasowych określać winna specjalna instrukcja, wydana przez Wydział Budżetowy.

Biuro Zarządu Głównego służy do wykonywania pracy kancelaryjnej Zarządu Głównego i Wydziałów.

Każdy dokument, przychodzący do Towarzystwa, winien przejść przedewszystkiem przez biuro, które wpływające papiery segreguje i kieruje do odpowiednich Wydziałów lub do Zarządu Głównego

Nawzajem każdy bądź list, bądź inny dokument, wychodzący od T-wa lub Wydziałów, kieruje się przedewszystkiem do biura i ono dopiero wysyłkę uskutecznia.

1. W biurze przechowują się wszelkie dokumenty i księgi T-wa i Wydziałów, a także archiwum Towarzystwa

2. Zarząd biura winien być doskonale zawsze obznajmiony z biegiem i stanem pracy w Zarządzie Głównym i Wydziałach.

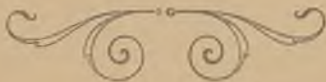
3. Zarząd biura jest osobiście odpowiedzialnym za wysłanie za jego wiedzą dokumentu lub odezwy, niezgodnych ze statutem lub z uchwałami i regulaminami Zarządu Głównego i Wydziałów.

4. Bezpośrednim zwierzchnikiem biura jest dyrektor i wice-dyrektor. Tak dyrektor jak i wice-dyrektor w zarządzaniu biurem są jeden od drugiego niezaliżni; i za czynności swoje odpowiedzialni są przed Zarządem Głównym

5. Umowy z pracownikami biura zawiera dyrektor lub wice-dyrektor.

6. Bieżącą korespondencję biura podpisuje dyrektor lub wice-dyrektor.

7. Oficjalne odezwy podpisuje prezes lub wice-prezes i sekretarz Zarządu.

Regulamin dla Zarządów Gniazd.

Uchwalony na posiedzeniu Zarządu w dniu 15/II 1916 r.

Zarząd Główny pozostawia pieczę nad Gniazdami odpowiednim wydziałom. Zarząd Główny:

1) zatwierdza budżet i bilans.
2) zatwierdza skład Zarządów Gniazd.
3) zatwierdza wybór Rodziców Gniazda, przedstawionych mu przez Wydziały.

Wydział gospodarczy i Wychowawczy sprawują opiekę nad Gniazdami.

Wydział budżetowy pilnuje strony rachunkowej Gniazd.

Dyrektor Zarządzający:

a) jest stałym referentem wszystkich spraw, o ile dana sprawa nie ma swego specjalnego referenta,
b) wykonywuje uchwały Zarządu Głównego i Wydziałów,
c) jest łącznikiem między Wydziałami i Zarządem Gniazda,
d) Dyrektor jeździ do Gniazd w roli organizatora, instruktora i wizytatora, czyni to w ścisłem porozumieniu z Zarządem Gniazda. Sprawozdanie o każdej bytności w Gnieździe składa na ręce Wydziałów,
e) w czasie swej bytności w Gnieździe Dyrektor ma prawo zażądać zwołania Zarządu Gniazda.

Zarządy Gniazd bezpośrednio zarządzają Gniazdami.

1. W skład Zarządu Gniazda wchodzą członkowie, zatwierdzeni na wniosek Wydziału Gospodarczego przez Zarząd Główny.

Członkami Zarządu są:

a) Dyrektor Towarzystwa,
b) Delegat T-wa, o ile Zarząd Główny uzna za stosowne takiego wyznaczyć,
c) Kurator, którym bywa zwykle fundator Gniazda, oraz 3-ch członków, w sąsiedztwie Gniazda zamieszkałych, obowiązujących się do czynnego udziału w biegu spraw Gniazda.

Członkowie Zarządu Gniazda wybierają z pośród siebie na 1 rok (według par. 3-go organizacji T-wa) Prezesa oraz jego zastępcę.

Prezes Zarządu Gniazda, stale w najbliższem sąsiedztwie Gniazda zamieszkały, zobowiązuje się do ścisłego udziału w życiu Gniazda i jest bezpośrednim zwierzchnikiem Ojca Gniazda.

Zastępca Prezesa wchodzi w swe czynności, o ile Prezes, jest nieczynny.

W sprawach bieżących jest obowiązujący podpis Prezesa, w imieniu Zarządu Gniazda na papierach, skierowywanych do Zarządu Głównego i Wydziałów.

Wszelkie ważniejsze sprawy w życiu Gniazda winny się odbywać za jego zgodą i wiedzą, jest on jedynym pośrednikiem między Ojcem Gniazda a Zarządem Głównym.

Kurator ma zwykłe prawo głosu, pozatem te prerogatywy, które mu daje, o ile jest fundatorem, osobno zawarta umowa z Zarządem Głównym T-wa.

Delegat T-wa, o ile Zarząd Główny uzna za stosowne takiego wyznaczyć, ma te same prawa co Dyrektor T-wa.

2) Co do prawomocności uchwał Zarządu Gniazda wystarcza obecność Prezesa lub jego zastępcy, oraz 2-ch członków Zarządu Gniazda.

Zarząd Gniazda prowadzi protokóły swych uchwał, których kopje przesyła do Zarządu Głównego.

3) Skład Zarządu Gniazda ustala Wydział Gospodarczy w porozumieniu z fundatorem Gniazda i przedstawia do zatwierdzenia Zarządowi Głównemu.

Rodzice Gniazda.

1. Rodziców Gniazda wybiera Wydział Gospodarczy w porozumieniu z Zarządem Gniazda i Wydziałem Wychowawczym.

Wybór zatwierdza Zarząd Główny i upoważnia Wydział Gospodarczy do omówienia i podpisania warunków.

2. Usunięcie Rodziców Gniazda może nastąpić na zasadzie uchwały Zarządu Głównego w porozumieniu z Zarządem Gniazda lub też jednego z Wydziałów.

O zapadłej decyzji usunięcia zawiadamia Rodziców Prezes Zarz. Gniazda.

Sieroty wybierane są przez Wydział Wychowawczy zgodnie z wskazówkami Zarządu Gniazda.

Praktykanci mogą być przyjmowani przez Zarząd Gniazda, jedynie za zgodą Zarządu Głównego.

Pomocników (bez dzieci) wybierają Rodzice Gniazda, zatwierdza Zarząd Gniazda w osobie Prezesa.

O ile koszt utrzymania pomocników nie jest przewidziany w budżecie, potrzebne jest zatwierdzenie Zarządu Głównego.

Nauczyciele są przyjmowani do Gniazda przez Wydział Wychowawczy w porozumieniu z Zarządem Gniazda. Nauczyciel jest bezpośrednio zależny od Prezesa Zarządu Gniazda.

Rodzice Gniazda porozumiewają się z Zarządem Głównym jedynie za pośrednictwem Prezesa Gniazda.

Wszelka korespondecja o charakterze oficjalnym lub w sprawie zapotrzebowań, może być przyjmowana do wiadomości przez Zarząd Główny, jedynie jeżeli jest kontrasygnowana przez Prezesa.

Wyjazdy poza najbliższe okolice są dozwolone tylko za wiedzą i piśmienną zgodą Prezesa.

Całkowita korespondencja Wydziałów z Gniazdami może być tylko skierowaną na ręce Prezesa.

Zarząd Gniazdami rozbija się na dwa okresy:

1. Okres organizacyjny.
2. Okres normalny.

W okresie organizacyjnym, Wydział Gospodarczy i Dyrektor Zarządzający utrzymują bardziej ścisły i bardzej bezpośredni stosunek z Gniazdami. W tym okresie Prezesem Gniazda w braku upatrzonej odpowiedniej osoby na miejscu może być specjalny delegat T-wa.

Z chwilą gdy Gniazdo uznane zostanie przez Zarząd Główny za zorganizowane, opieka nad Gniazdem przechodzi w ręce Zarządu Gniazda, skład którego zostaje ostatecznie ustalony przez Zarząd Główny.

W Okresie normalnym, Wydziały czuwają nad Gniazdami za pomocą instrukcji, regulaminów, inspekcji, raportów i sprawozdań, skierowywanych na ręce Prezesa, który na pierwszem zebraniu zawiadamia o nich Zarząd Gniazda.

Projekt budżetu Gniazda zostaje sporządzony w ciągu października przez Prezesa łącznie z Ojcem Gniazda i po przyjęciu przez Zarząd Gniazda, ma być przesłany najpóźniej dn. 1/XI do Zarządu Głównego.

Projekt budżetu oraz spis inwentarza, sporządzony w obecności delegata Zarządu Głównego, po rozpatrzeniu go przez Wydział Gospodarczy zostaje w okresie organizacyjnym przekazany do przyjęcia Wydziałowi Budżetowemu, następnie przedstawiony Zarządowi Głów. dla włączenia go do ogólnego budżetu.

W okresie normalnym, t. j kiedy Gniazdo utrzymuje się z własnego dochodu, po przyjęciu projektu budżetu przez Wydział Gospodarczy, zostaje on wprost zatwierdzony przez Zarząd Główny.

Równocześnie z budżetem sporządza Zarząd Gniazda **sprawozdania** co do rozwoju Gniazda pod względem gospodarczym i wychowawczym, według kwestjonarjuszy, przesłanych przez Wydziały za rok ubiegły, i projekty na rok następny: działalności gospodarczej, zawodowego kształcenia dzieci i t. p. Przyczem winna być uwzględniona działalność i wpływ kulturalny Gniazda na ludność okoliczną.

Wydział Gospodarczy ogranicza swoje czynności w przeglądaniu planu gospodarczego Gniazda i do udzielania odpowiednich wskazówek.

W okresie normalnym, Wydział Gospodarczy powinien pozostawić Zarządowi Gniazda jaknajszczerszą autonomję, zachęcać do inicjatywy, służyć mu w razie potrzeby wskazówkami, w każdym razie pozostawiać Zarządowi Gniazd wykonanie, udzielając mu tylko pomocy na wyraźne życzenie Zarządu Gniazda.

W okresie organizacyjnym wydatki zostają pokrywane z ogólnych funduszów T-wa, przeznaczonych na dane Gniazda, wobec czego wydatki, wchodzące w zakres budżetu, zostają we właściwych terminach wyasygnowywane każdorazowo przez Wydział Gospodarczy na żądanie Ojca Gniazda, kontrasygnowane przez Prezesa Zarządu Gniazda.

W okresie normalnym wydatki Gniazda całkowicie są pokrywane z jego własnych dochodów, z tą chwilą przeto wydatki, wchodzące w zakres zatwierdzonego budżetu, zostają dokonywane przez Ojca Gniazda pod ścisłą kontrolą Prezesa Gniazda zarówno wpływów jak i wydatków, bez odwoływania się do Zarządu Głównego i jego Wydziałów. Wydatki, nieprzewidziane w okresie normalnym, muszą być kazdorazowo zatwierdzone przez Zarząd Gniazda i z takowego przekroczenia budżetu Zarząd Gniazda musi się wytłomaczyć przed Zarządem Głównym.

Jeśli przewidywane dochody Gniazda nie dopiszą, to Zarząd Gniazda powinien odpowiednio zmniejszyć wydatki Gniazda, zawiadamiając o tem Zarząd Główny.

Zarząd Gniazda jest odpowiedzialny przed Zarządem Głównym za równowagę wydatków Gniazda z jego dochodami.

W okresie organizacyjnym wydatki nieprzewidziane mogą być dokonane po zatwierdzeniu przez Wydział Gospodarczy na wniosek Zarządu Gniazda. Oileby przytem miała być zachwiana równowaga budżetu, może to mieć miejsce tylko za zgodą Wydziału Gospodarczego i Zarządu Głównego.

W razie potrzeby może biuro T-wa w osobie Dyrektora lub Wice-Dyrektora załatwiać w Warszawie zlecenia poszczególnych Gniazd kupna lub sprzedaży, na piśmienną prośbę Ojca Gniazda za podpisem Prezesa.

Pieniądze, potrzebne dla uskutecznienia kupna, powinny być dostarczone w gotowiźnie lub w formie asygnaty na pieniądze Gniazda, wyasygnowane zgodnie z zatwierdzonym budżetem.

W okresie organizacyjnym, wrazie nagłej konieczności dokonania wydatku przez Wydział Gospodarczy bez uprzedniego porozumienia się z Zarządem Gniazda, może to mieć miejsce jedynie za zgodą Wydziału Budżetowego, poczem Zarząd Gniazda powinien być o tem natychmiast zawiadomiony.

Wydział Gospodarczy może w porozumieniu z Zarządami Gniazd postanowić pewne wydatki, obowiązujące wszystkie Gniazda. Wydatki takie mają moc obowiązującą z chwilą, kiedy zostaną rozpatrzone przez Wydział Budżetowy i uchwalone przez Zarząd Główny.

Na początku roku rachunkowego zostaje sporządzony przez buchalterję T-wa *bilans za okres roku ubiegłego.* Po zatwierdzeniu go przez Komisję Rewizyjną i przyjęciu do wiadomości przez Zarząd Główny, Wydział Budżetowy przeprowadza podział zysków. Bilans, zatwierdzony przez Zarząd Główny, zostaje przesłany do wiadomości Zarządu Gniazda.

Ojciec Gniazda sporządza codziennie raport kasowy i sprawozdanie z życia Gniazda, podług formularzy ustalonych przez Zarząd Główny.

Raporty te składa Ojciec Gniazda w odstępach 10-ciodniowych na ręce Prezesa, który po przycięciu ich do wiadomości i zaakceptowaniu, podpisane odsyła do biura T-wa Gniazd Sierocych.

Na odwrotniej stronie raportu, może być załatwiana przez Ojca Gniazda lub Prezesa, bieżąca korespondencja z Zarządem Głównym.

Raporty przed wciągnięciem do ksiąg T-wa, muszą być przejrzane i podcyfrowane przez osoby delegowane do tego przez Wydział Gospodarczy.

Poza stałą kontrolą Dyrektora i ewent. delegata nad biegiem życia w Gniazdach, powinno być zorganizowane zwiedzanie Gniazd, przez członków Wydziałów.

Pożądanemby było, aby Wydział Gospodarczy zjeżdżał raz do roku w komplecie, celem zapoznania się na miejscu w Gnieździe ze stanem gospodarstwa. Przy omawianiu planu gospodarczego na przyszłość z Zarządem Gniazda, należy brać pod uwagę zarówno dochodowość Gniazda, jak i oddziaływanie kulturalne i ekonomiczne na ludność okoliczną.

Pożądanem jest, aby członkowie, odwiedzający Gniazdo, spisywali swe spostrzeżenia i składali je do Zarządu Głównego.

Wewnętrzny Regulamin Gniazd.

Uchwalony na posiedzeniu Zarządu w dn. 1/II 1916 r.

Podział pracy.

Pracę fizyczną w Gniazdach wykonywują Rodzice, zastępcy Rodziców i dzieci.

W gospodarstwie kobiecem pracę wyznacza Matka Gniazda W gospodarstwie rolnem — Ojciec Gniazda. Obowiązkiem Rodziców jest dbać o to, aby praca, wyznaczona dzieciom, była odpowiednią do wieku i zdrowia dziecka.

Przy podziale pracy Rodzice winni pamiętać o tem, że praca wykonywana w Gnieździe przez dzieci, ma na celu nie tylko pomoc w gospodarstwie, lecz jest jednocześnie nauką, dlatego też Rodzice, rozplanowując pracę, powinni to uczynić tak, aby każde z dzieci w ciągu swego pobytu w Gnieździe bezpośrednio zetknęło się ze wszystkiemi kategorjami czynności gospodarczych i dokładnie je poznało. Przy wydawaniu pracy Rodzice winni dziecku wytłomaczyć jej cel, znaczenie i sposób najlepszego wykonania, oraz pilnie baczyć na dokładność i sumienność pracy.

Bezwględnie niedopuszczalnem jest przeznaczanie stałe tegoż samego dziecka do jednej jakiejś czynności, zwłaszcza tyczy się to robót podrzędnych lub cięższych, jak n p. porządków w domu czy na podwórzu lub w oborze, pasanie inwentarza i t. p. Czynności te winny być wykonywane na zmianę przez wszystkie odpowiednie do tej czynności dzieci.

Rodzice powinni wpajać dzieciom to przekonanie, że żadnej pracy wstydzić się nie trzeba, że każda sumienna praca uszlachetnia człowieka. Przy pracy, o ile w dziecku budzą się pewne upodobania i specjalne zdolności, należy je uwzględniać i rozwijać, a przy wyborze zawodowego wykształcenia zwrócić na nie uwagę

W rozmowach o przyszłości tłomaczyć dzieciom, jak bardzo przyszły ich los zależy od ich pracy wytrwałej i od wartości moralnej, rozwijać w nich ambicję, jednak z pewną oględnością, żeby przesadne marzenia, nie oparte na prawdopodobieństwie, nie wytworzyły z nich malkontentów życiowych W pracy hartować wolę, kazać im walczyć z trudnościami i wychowywać w przekonaniu, że muszą się przyzwyczajać do pracy, bo jak dorosną muszą sami sobie wystarczyć i na finansową pomoc Gniazda rachować nie mogą.

Wzór rozkładu dnia. Regulamin dnia układają Rodzice Gniazda za zgodą Zarządu Gniazda.

Zima dzień powszedni. Rodzice, pomocnicy, dzieci od lat 11-u, wstają o godzinie 5-ej rano, (dzieci młodsze i nauczycielka o godzinie 6-ej i pół). Do godziny 7-ej zajęcie gospodarcze. O godzinie 7½ śniadanie. Od godziny 8-ej do 12-ej nauka. Od godz. 12-ej do 1-ej obiad i odpoczynek. Od godz. 1-ej do 2-ej gospodarskie zajęcia. Od godz. 2-ej do 6-ej nauka. Od godz. 6-ej do 7-ej zajęcie domowe. O godz. 7-ej kolacja i pogawędka oraz rozplanowanie robót na dzień następny. O godz. 8-ej i pół dzieci idą spać.

Ponieważ starsze dzieci w godzinach, przeznaczonych na naukę, będą musiały wykonywać po za tem czynności gospodarcze, przeto obowiązkiem rodziców i nauczycielki będzie tak dzielić godziny nauki pomiędzy poszczególne grupy dzieci, aby nauka, ani gospodarstwo nie ucierpiało i aby na każde dziecko przypadło przynajmnie 3 godz. nauki.

Lato dzień powszedni. Rodzice, pomocnicy, dzieci wstają o godz. 4-ej (dzieci młodsze o 6-ej). Od godziny 4-ej do 6-ej czynności gospodarcze. O godz. 7-ej śniadanie. Od godziny 7-ej i pół do 12-ej czynności gospodarcze. Od godz. 12-ej do 3-ej obiad i odpoczynek. Od godz. 3-ej do 8-ej czynności gospodarcze. O godz. 8-ej kolacja. O godz. 9-ej i pół dzieci kładą się spać.

Święto. Śniadanie o godz. 8-ej. Kościół. Obrządki w gospodarstwie. 12-a obiad i odpoczynek (zabawy, spacer i t. p.) do 6-ej. O 6-ej obrządki w gospodarstwie. Kolacja. O 8-ej kładą się spać. W budynkach gospodarskich powinien spać pomocnik z jednym z chłopców kolejno.

Stosunek Rodziców do gospodarstwa.

Rodzice obowiązani są stać na stanowisku światłych, dobrych i zapobiegliwych gospodarzy, a więc wykazywać jaknajwiększą dbałość o ład i porządek oraz rozumną oszczędność.

Unikać wszelkich zbytecznych wydatków zwłaszcza na to, co w normalnem gospodarstwie włościańskiem można uskutecznić siłami i sposobami domowemi.

Narzędzia, inwentarz, dom zabudowania gospodarcze i podwórze, winny być utrzymywane w bezwzględniej czystości i porządku, roboty polne wykonane planowo i dokładnie.

W wydatkach obowiązani są Rodzice **bezwzględnie** trzymać się ram budżetowych i wydatki tak kombinować, aby w żadnym razie budżetu nie przekroczyć, pod rygorem pokrywania niedoboru z własnych dochodów. Rodzice (Ojciec) prowadzą rachunkowość wedle wskazanych przez Zarząd szematów. Rodzice codziennie piszą raport z wyszczególnieniem czynności dnia, wydatków bieżących, przyczem każda tranzakcja winna być w raporcie zaznaczoną. Raport winien być podpisany przez Ojca i Prezesa Zarządu Gniazda.

Żadnych pożyczek w imieniu Gniazda zaciągać Rodzicom nie wolno i za zobowiązania, wypływające z tego tytułu Towarzystwo nie odpowiada. Pożyczka taka uważaną będzie za dług osobisty Ojca Gniazda.

Rzeczy brane być mogą na rachunek (na książeczkę sklepową) tylko za zezwoleniem i wiedzą Prezesa i każdorazowa taka tranzakcja powinna być w raporcie wyszczególniona.

Stosunek do pomocników.

Ponieważ wybór pomocników polecony jest Rodzicom, przeto obowiązkiem Rodziców jest powierzyć to stanowisko ludziom odpowiednim i pewnym, odpowiedzialność bowiem za ich fachowe zdolności i moralne prowadzenie się i zachowanie ponoszą Rodzice Gniazda. Przy wyborze pomocnika pożądany jest wiek starszy (nie młodszy niż 30 40 lat). Pomocnik w Gnieździe winien być traktowany jako jeden z członków rodziny Gniazda.

Krewni Rodziców Gniazda mogą przebywać w Gnieździe tylko za wyraźnem zezwoleniem Zarządu miejscowego, który określa warunki, na jakich pozostają. O ile są oni niezdolni do pracy, Rodzice Gniazda będą musieli wyznaczoną sumę wpłacać za ich utrzymywanie. O ile pobyt ma charakter parodniowy, zezwolenie jest niepotrzebne.

Stosunek Gniazda do wsi.

Gniazdo winno być ośrodkiem kulturalnym nie zamkniętym w sobie, lecz przeciwnie winno kulturą swą promieniować na okoliczne gospodarstwa włościańskie. Dlatego też Rodzice Gniazda winni pilnie starać się o jaknajlepszy stosunek z sąsiadami, nie uważać się za coś wyższego, lecz przeciwnie starać się o to, aby pozyskać dla Gniazda wśród sąsiadów życzliwość i zaufanie—by w ten sposób stworzyć podstawę do kulturalnego wpływu na wieś, w której Gniazdo się znajduje. W życiu społecznem danej wsi Rodzice a zwłaszcza Ojciec winien brać czynny udział: należeć do kółka rolniczego, kooperatyw, poświęcając pracy społecznej tyle czasu, ile to jest możliwem ze względu na własne gniazdowe gospodarstwo. W miarę możności Rodzice winni służyć sąsiadom radą i wskazówkami. Rodzice powinni starać się o to, aby dzieci Gniazda zżyły się z dziećmi wsi, a nie stroniły od nich. Jeśli zajdzie potrzeba, dzieci Gniazda mogą być posłane do pomocy sąsiadowi w robotach polnych, oczywiście, o ile pozwoli na to czas i gospodarstwo Gniazda i o ile pomoc ta nie wykracza poza normę pracy dziecka. Pomoc taka w żadnym razie nie może być płatną, lecz uważaną być winna za przysługę sąsiedzką. Potrzebę takich usług sąsiedzkich Rodzice powinni dzieciom wytłomaczyć.

Wyjazdy Rodziców.

Wyjazdy Rodziców z Gniazda mogą mieć miejsce tylko w razie rzeczywistej potrzeby i to stosownie do par. 8 regulaminu, (Umowy z Rodzicami Gniazd). W żadnym razie niedopuszczalnym jest wyjazd z Gniazda **obojga** Rodziców bez pozostawienia w Gnieździe odpowiedzialnej opieki, czy to w osobie pomocników, o ile ci zasługują na takie zaufanie, czy też w osobie uproszonego a zasługującego na zaufanie najbliższego sąsiada. W razie wyjazdów **dalszych** a mających charakter osobisty, w okresie, gdy konie w Gnieździe są potrzebne, Rodzice winni posługiwać się końmi, wynajętemi od sąsiadów na koszt własny.

Stosunek Pomocników do Rodziców.

Pomocnik bezpośrednio zależnym jest od Rodziców Gniazd i winien spełniać wszelkie czynności przekazywane mu przez Ojca Gniazda. Usunięcie pomocnika może mieć miejsce jedynie na skutek przedstawienia tej sprawy opiekunowi Gniazda i na wyraźną w tej sprawie decyzję tegoż. Pomocnicy w razie sporów z Rodzicami mają prawo regresu do opiekuna, który spory rozstrzyga.

Religja w Gniazdach Katolickich.

Dzieci Gniazda powinny być wychowane w duchu religji Katolickiej (z wyjątkiem Gniazda Ewangielickiego*), zachowując przytem wszystkie przepisy, formy i zwyczaje Kościelne. Rodzice Gniazda powinni świecić przykładem i spełniać sami z przekonania wszystkie obowiązki religijne. W niedziele i święta dzieci Gniazda powinny stale uczęszczać do Kościoła, w domu pozostają tylko te dzieci, które z powodu choroby albo wymagań gospodarskich nie mogą odejść. Dla wymagań gospodarskich jednak nie można zatrzymywać stale w domu te same dzieci. W najgorszym razie co drugą niedzielę powinno każde dziecko być w Kościele.

Rodzice Gniazda powinni na zmianę chodzić z dziećmi do Kościoła, — w żadnym

---

*) Co do Gniazda Ewangielickiego, Gmina Ew. będzie proszoną o opracowanie przepisów obowiązujących.

razie nie wolno im od tego obowiązku się wymawiać i pozostawiać to pomocnikom, nauczycielce i t. p Jest niedopuszczalne, żeby jedno z Rodziców bez poważnej przyczyny nie poszło do Kościoła przez cały miesiąc.

Wszystkie dzieci Gniazda powinny uczęszczać na lekcje religji: kiedy i w jakich warunkach — wyznacza Zarząd Gniazda. Dzieci, które umieją czytać, powinny otrzymać książeczki do nabożeństwa. W jakim wieku dzieci powinny zacząć przystępować do Sakramentów — wyznacza proboszcz miejscowy. Do Sakramentów, Spowiedzi i Komunji św. przystępują dzieci minimalnie dwa do trzech razy rocznie.

Rodzice powinni świecić przykładem, — wobec czego niedopuszczalne jest stałe uchylanie się od przystępowania do Sakramentów św. Dzieci Gniazda przystępują do Sakramentów przed świętami Bożego Narodzenia i Wielkiejnocy, oraz w rocznicę śmierci osoby, dla pamięci której zostało Gniazdo ufundowanem Rodzice Gniazda baczą na to, żeby pamięć osoby zmarłej, na uczczenie której Gniazdo istnieje, utrzymana była w sercach dzieci. Należy wpajać w dzieci poczucie tego obowiązku wywdzięczania się za opiekę doznaną. Oprócz nabożeństwa, przepisanego w rocznicę śmierci, dzieci powinny przy pacierzu wspominać zmarłego, — dopilnować porządku na grobie zmarłego, czasami zanieść kwiaty n. p. w skończone żniwo wieńce z kłosów.

Rano i wieczór pacierz powinien odmawiać się wspólnie, wszyscy członkowie rodziny i pomocnicy powinni być obecni. Dzieci mniejsze, które wstają i kładą się na spoczynek o innych godzinach, powinny pacierz odmawiać z Matką osobno.

W Gnieździe powinny być przestrzegane wszelkie zwyczaje kościelne i obyczajowe, n. p dzieci o ile nie chodzą do Kościoła na nabożeństwo majowe, powinny w Maju urządzać specjalnie ołtarzyk Matki Boskiej w tym miesiącu powinny być odmawiane. Na Boże Ciało dzieci powinny brać czynny udział w procesji, należeć do grona tych dzieci, co rzucają kwiaty przed Najśw. Sakramentem. Gniazdo powinno starać się o to, żeby ubieranie jednego ołtarza jemu zostało powierzone. Obchodzenie uroczyste wilji i święconego powinno być przestrzegane.

Jedzenie.

Żywienie dzieci w szczegółach ustala Zarząd miejscowy. Żywienie będzie zależne: a) od cen produktów miejscowych, b) od tego, jakie Gniazdo ma własne produkta, jakie trzeba kupić, c) od tego, czy Gniazdo jest w dobrobycie i sobie wystarcza, czy też Towarzystwo musi dopłacać.

Zasada żywienia się lepszego w Gniazdach prosperujących, a gorszego w biedniejszych, bardziej zespala rodzinę Gniazda z Gniazdem. Dzieci Gniazda powinny zrozumieć, że dobrobyt Gniazda jest ich dobrobytem.

Jako ogólne zasady żywienia przyjmuje się, że potrawy powinny być zupełnie proste ale smacznie przyrządzone, w dostatecznej ilości i równać się mniej więcej temu, co jadają zamożni gospodarze okoliczni. W żadnym wypadku potrawy mięsne nie będą dawane częściej niż dwa razy na tydzień Wyjątki mogą stanowić święta Bożego Narodzenia, Wielkiejnocy lub jaka nadzwyczajna uroczystość. Przy biciu wieprzy także dodatkowa mięsna potrawa jest dozwolona. W Gniazdach gorzej prosperujących, w czasie klęsk żywiołowych i wojennych, mieszkańcy Gniazda mięsa nawet dwa razy na tydzień jadać nie będą i żywienie zastosowane będzie jaknajskromniejsze Na ranne śniadania zalecane są zupy, dopuszczalna kawa żytnia lub żołędziowa i mleko.

Herbata jako szkodliwa, nie będzie dawana dzieciom, dopuszczalną jest tylko dla Rodziców i nauczycielki (5 funt. rocznie).

Ilość jedzenia nie powinna być ograniczona, każde dziecko może zjadać ile potrzebuje, chyba, że stan zdrowia jego na to nie pozwala. W razie choroby dziecka zaleca się dawanie rumianku zamiast herbaty. Rumianek powinien być latem przez dzieci uzbierany.

Posty, nakazane przez Kościół, powinny być ściśle przestrzegane.

Rodzice Gniazda, pomocnicy, nauczycielki mają prawo tylko do tego samego żywienia co przepisane przez Zarząd Gniazda żywienie dzieci, oprócz herbaty. O ile zdrowie ich wymaga dodatkowych potraw, to kupują je na własny koszt. Alkohol jest zupełnie wykluczony w Gniazdach Palenie tytoniu przez dzieci jest niedopuszczalne; pożądany jest pod tym względem przykład starszych. W każdym bądź razie starsi powinni wstrzymywać się od palenia w obrębie zabudowań gospodarskich.

Ubieranie Dzieci Gniazda.

Wzór ubrań do każdego Gniazda jest wybrany przez Zarząd Gniazda, który decyduje, jak dzieci należy ubierać. Jako zasadę przyjmujemy zbliżenie się jaknajbardziej do strojów wiejskich jeszcze używanych lub dawniej używanych w okolicy. Materjały powinny być wybierane proste ale mocne i trwałe; o ile tylko można dostać samodziały, to one powinny mieć pierwszeństwo. Wzór kroju powinien być jaknajbardziej zbliżony do strojów wiejskich, narodowych. Wpajać należy w dzieci ukochanie tych strojów swojskich, wykazywać ich piękność i wygodę.

Rodzice powinni pilnować, aby dzieci obchodziły się starannie ze swojemi rzeczami.

Dziewczynki powinny uczyć się wszelkich reperacji na ubraniach domowych i utrzymywać je w porządku.

Rodzice powinni przestrzegać wielką sprawiedliwość w rozdawaniu ubrań według potrzeby, uważać bardzo na to, żeby rodzaj i gatunek był możliwie dla wszystkich jednakowy. Co do obuwia zaprowadzić się powinna wielka oszczędność. Latem dzieci powinny

chodzić boso. Wiosną i późną jesienią koło gospodarstwa powinny chodzić w chodakach drewnianych Buty używać tylko tam gdzie konieczne, na wielkie zimno i na wyjazdy.

Rodzice powinni dawać przykład prostego praktycznego wiejskiego ubrania i jaknajmniej stosować się do mód i zwyczajów miejskich. Dzieci Rodziców Gniazda od lat 6-ciu ubierać się będą zupełnie narówni z innemi dziećmi Gniazda.

Stosunek rodziców do nauczycieli.

Rodzice Gniazda powinni żyć w zgodzie z nauczycielką lub nauczycielem, przysłanym do Gniazda. Powinni współdziałać z nią w pracy nad dobrem umysłowem dzieci. Okazać w tej pomocy jaknajwiększą dobrą wolę.

Jeżeli jednak zajdzie jakie nieporozumienie, Rodzice nie mają prawa zmienić swojego uprzejmego traktowania nauczycielki (lub nauczyciela), ale powinni natychmiast zwrócić się do Prezesa o rozstrzygnięcie sporu. Tylko Zarząd miejscowy w osobie Prezesa ma prawo usunąć nauczyciela. Zarząd Gniazda decyduje, czy nauczycielka została usuniętą z jej winy czy też z winy Rodziców. Jeżeli z winy tych ostatnich, to koszt zmiany nauczycielki i ewentualnie należne jej odszkodowanie ponoszą Rodzice Gniazda.

Podczas pobytu nauczycielki w Gnieździe Rodzice powinni: 1 Bezwzględnie zachować się względem niej uprzejmie, 2) Nigdy nie robić jej wymówek lub uwag w obecności dzieci, 3) Przed dziećmi nie odzywać się o niej nieprzychylnie, 4) Pilnować, żeby miała jedzenie to samo, co wszyscy w dostatecznej ilości, pokój dostatecznie ogrzany.

Rodzice powinni pilnować, żeby dzieci w oznaczonych godzinach na lekcje były z nauczycielką; w tych godzinach nie wolno jest Rodzicom wywoływać dzieci dla jakichkolwiek przyczyn gospodarskich. Nieprzysłanie dzieci na lekcję lub wywoływanie ich podczas lekcji może tylko nastąpić w kompletnie wyjątkowym wypadku, z którego Rodzice mogliby się przed Zarządem wytłómaczyć. Jeżeli zachowanie się Rodziców względem nauczycieli nie będzie odpowiadało wyżej wymienionym punktom i nauczycielka z tego powodu Gniazdo opuści, — to Zarząd będzie uważał, że stało się to z winy Rodziców.

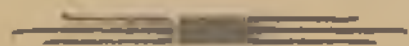
Stosunek Rodziców do dzieci.

Wszystkie sieroty przebywające w Gnieździe, powinny być traktowane narówni z własnemi dziećmi Rodziców nie tylko pod względem pożywienia i ubrania, ale i całego stosunku wychowawczego, a tem samem w stosowaniu nagan, kar, czy pochwał, Rodzice powinni starać się zachować jaknajwiększą bezstronność. Niezależnie od niemożliwości darzenia obcych dzieci równą ze swojemi miłością, zadaniem Rodziców powinno być obdarzanie sierot nie tylko opieką i starannością, ale nawet rozumną i w miarę okazywaną tkliwością, która może się stać ważnem spoidłem w życiu Gniazda. Naturalnie przestrzega się przed zbytkiem roztkliwiania dzieci, które wszak mają iść samodzielnie w życiu i muszą wyrobić w sobie maximum odporności.

Niezbędnem jest częste przy każdej sposobności stawianie dzieciom przed oczy zaciągniętego przez nie długu wobec społeczeństwa i konieczność spłacania go własną pożytecznością, broń Boże jednak nie należy czynić tego w formie poniżającej godność dziecka, przez wykazywanie mu jakiegoś poniżenia czy upośledzenia. Gniazda mają dążyć do wychowania pożytecznych ludzi i darzenia sierot radością życia. Dla tej samej przyczyny nie wolno ani Rodzicom, ani innym dzieciom robić aluzji do pochodzenia któregoś z dzieci, wyśmiewać nazwiska lub wyglądu, wynosić się jednym nad drugimi z powodu stosunków rodzinnych i t d.

Do Rodziców należy przestrzeganie, aby wśród dzieci nie tworzyły się jakieś obozy czy zmowy jednych na drugich, czy to spowodowane powyżej wymnienionymi względami, czy też jakiemikolwiek innemi. O ile możności Rodzice powinni się starać wytworzyć między dziećmi stosunek braterski i serdeczny, a już w żadnym razie nie pozwolić na wzajemne prześladowanie. Rodzicom nie wolno jest usuwać dziecka z Gniazda bez pozwolenia Zarządu miejscowego lub Głównego. Rodzice mogą tylko zwrócić uwagę Zarządu, że jakieś dziecko jest nieodpowiednie. W żadnym razie też nie wolno grozić dziecku usunięciem z Gniazda, gdyż Zarząd może się na to nie zgodzić, a wtedy obniża się powaga Rodziców i groźba przestaje być czynnikiem pedagogicznym.

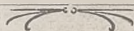
K a r y stosowane być powinny z jaknajwiększą powściągliwością, a to z przyczyny, że częste stosowanie obniża ich wartość. Jaknajwięcej nacisku kłaść należy na oddziaływanie pedagogiczne żywego przykładu Rodziców, oraz na rozumnie kierowane współzawodnictwo między dziećmi. Chodzi tu, aby zalety jednych dzieci nie służyły im jako powód do wynoszenia się i przez to nie wpływały na znienawidzenie ich przez inne dzieci, lecz przeciwnie, żeby dzieci mniej rozwinięte umysłowo i moralnie starały tamte naśladować. W wypadkach wyraźnie domagających się kary, należy stosować stopniowanie. Niedopuszczalnem jest naznaczanie jako kary dodatkowych robót. Praca ma być traktowana w Gnieździe jako czynność piękna i szlachetna w samej sobie. Ma być ona wyrazem człowieczeństwa uszlachetnionego i poczucia obowiązku. Traktowanie pracy jako kary, obniża ją w godności i spycha do roli nieszczęścia. Można nawet używać jako karę w niektórych wypadkach u wrażliwszych dzieci usunięcie ich od pracy.

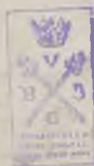
Geprüft und freigegeben Presseverwaltung Warschau, den 24/VII 1916. № 2013.

Układ Rocznika IV.

str.

Adres Zarządu Głównego Towarzystwa Gniazd Sierocych: Warszawa, ul. Hoża № 36.

Drukarnia Piotra Ambroziewicza

Warszawa, Jasna 8.